

Instytut
Prognoz
Analiz
Gospodarczych

Etyka w statystyce publicznej

Bohdan Wyżnikiewicz

**V Kongres Statystyki Polskiej
Warszawa, 3 lipca 2025 roku**

Plan prezentacji

- Kilka stwierdzeń ogólnej natury
- Elementy etyki w statystyce publicznej w międzynarodowych dokumentach
- Przykłady naruszeń etyki w statystyce publicznej
- Zagrożenia naruszeń etyki w statystyce publicznej
- Rekomendacja
- Bibliografia

Kilka stwierdzeń ogólnej natury

- Żyjemy w czasach post-prawdy
- Wiarygodna informacja jest cennym towarem
- Statystyka jest bezcennym i niedocenianym dobrem publicznym
- Etyka jest filarem wiarygodności statystyki publicznej
- Zawód statystyka zawodem zaufania publicznego?

Międzynarodowe standardy statystyki publicznej

W statystyce publicznej nie ma kodeksu etycznego, są natomiast dwa ważne dokumenty:

- Europejski Kodeks Praktyk Statystycznych (UE),
- Fundamentalne Zasady Oficjalnej Statystyki (ONZ).

Oba dokumenty określają profesjonalne standardy działania statystyki publicznej oraz sytuują statystykę w otoczeniu instytucjonalnym.

Zasady Europejskiego Kodeksu Praktyk Statystycznych odnoszące się do etyki

- niezależność zawodowa (zasada 1),
- zobowiązanie do zapewnienia odpowiedniej jakości [statystyk] (4),
- poufność statystyk i ochrona danych (5),
- bezstronność i obiektywność (6),
- rzetelna metodologia (7),
- właściwe procedury statystyczne (8),
- unikanie nadmiernego obciążania respondentów (9),

Zasady Europejskiego Kodeksu Praktyk Statystycznych odnoszące się do etyki

- opłacalność (efektywne wykorzystanie zasobów) (10),
- dokładność i rzetelność (12),
- aktualność i terminowość (13),
- spójność i porównywalność (14),
- dostępność i przejrzystość (15).

Przykłady naruszeń etyki w statystyce publicznej

- Nierówne traktowanie odbiorców statystyki
 - Poufna umowa z kancelarią premiera
 - Wybiórcze uleganie postulatом interesariuszy
- Realizacja ogłaszanych terminów z opóźnieniem
- Publikowanie z opóźnieniem gotowych danych
- Niepublikowanie wszystkich wyników badań
- Brak reakcji na przypadki manipulacji danymi statystycznymi

Przykłady naruszeń etyki w statystyce publicznej

Statystyka finansów publicznych Grecji do 2009 roku była godnym potępienia przykładem nieodpowiedzialnego nadużycia zaufania do statystyki i nieetycznego zachowania.

Efekt – kryzys wspólnej waluty europejskiej i pogłębienie recesji w strefie euro.

Zagrożenia naruszeń etyki w statystyce publicznej

- Uleganie naciskom władzy
- Nadużycie warunkowego dostępu dodanych jednostkowych (przypadek NBP)
- Mieszanie prognoz gospodarczych z wynikami badań. Nie dotyczy to prognoz demograficznych

Komendacja

Postuluję podjęcie dyskusji i następnie prac nad tworzeniem kodeksu etyki zawodowej w polskiej statystyce publicznej w Polsce.

Wzorując się na praktyce i doświadczeniach kilku krajów uważam, że właściwym miejscem do opracowania postulowanego kodeksu powinien być zespół niezależnych ekspertów współpracujący z Polskim Towarzystwem Statystycznym

Bibliografia

- <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/9394304/KS-05-22-240-PL-N.pdf/7ad9346a-5019-44ee-bb16-c7b7dfdb8779?t=1667898700097> (EKPS)
- <https://dsp2024.stat.gov.pl/fzso> (FZSO)
- Bohdan Wyżnikiewicz, "Statystyka a etyka", [w:] "Etyka w życiu gospodarczym", Annales, Tom 18, nr 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015
- Bohdan Wyżnikiewicz, "[Wysoka cena prawdy w statystyce](#)", [w:] Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician, 2021, vol. 66, 1, 49–56, GUS